

Vilka ungdomar mobbar andra?

**-Samband med impulsivitet, våldsbenägenhet och
föräldrabarnkommunikation**

Susanne Engelbrektsson

Joakim Turtell

**Psykologi 61- 90 hp, Uppsatsarbete 15 hp
Institutionen för individ och samhälle/Högskolan Väst
Höstterminen 2017**

**Handledare: Sabina Kapetanovic
Examinator: Gunne Grankvist**

Vilka ungdomar mobbar andra?

Samband med impulsivitet, våldsbenägenhet och föräldrabarnkommunikation

Mobbning drabbar 60 000st barn i Sverige varje år och är ett problem i skolan. Mobbare har inte bara problem i skolan utan löper också större risk till att begå våldsbrott i vuxen ålder än personer som inte mobbar andra. Syftet med denna studie är att belysa om faktorerna impulsivitet, våldsbenägenhet och föräldrabarnkommunikation kan ha samband med att en person blir en mobbare samt att ta reda på om det finns några skillnader mellan killar och tjejer i dessa eventuella samband. En kvantitativ studie är gjord med datamaterial från LoRDIA (Longitudinal Research on Development In Adolescence) våg 3 där 1324 ungdomar i åldrarna 13–17 år ingår. Resultatet påvisar att det genom självrapporterat och självskattat beteende finns ett positivt statistiskt signifikant samband mellan att mobba andra, våldsbenägenhet samt föräldrabarnkommunikation i form av föräldrars frågande och ett negativt statistiskt signifikant samband mellan att mobba andra och föräldrabarnkommunikation i form av föräldrars vetskap och barns berättande.

Nyckelord: Mobbing, impulsivitet, våldsbenägenhet, föräldrars vetskap, föräldrars frågande, barns berättande, föräldrakontroll

Which youngsters bully others?

Relationships with impulsivity, violence and parental communication

Bullying affects 60,000 children in Sweden every year and is a problem in school. Not only do bullies have problems at school but also runs a greater risk of committing violent crimes at an adult age than people who do not bully others. The purpose of this study is to highlight whether impulsivity, violence and parenting communication can have relationships with bullying and to find out if there are any differences between boys and girls. A quantitative study was made based on data from LoRDIA (Longitudinal Research on Development in Adolescence) wave 3, where 1324 young people aged 13-17 were included. The result shows that based on self-reported and self-assessed behavior there is a positive statistically significant relationship between bullying others, violent behavior and parenting communication in the form of parental solicitation, and a negative statistically significant relationship between bullying others and parenting communication in the form of parental knowledge and child disclosure.

Keywords: Bullying, impulsivity, violence behavior, parental knowledge, parental solicitation, child disclosure, parental control

---

Vi vill tacka vår handledare Sabina Kapetanovic för all hjälp och vägledning vi fått under vårt uppsatsarbete vilket har varit ovärderligt. Vi vill även tacka LoRDIA att vi fått ta del av deras forskningsmaterial för att göra vår studie. Vill även rikta ett tack till våra familjer som stöttat och uppmuntrat oss.

Under ungdomsåren är mobbning ett vanligt problem och varje år utsätts 60 000 barn i Sverige (Engström, 2017). Minskningen av mobbning är marginell och dessa resultat är relativt statiska (Arrhenius, 2015; Arrhenius 2016; Engström 2017). Eftersom det bakom varje mobboffer finns minst en person som utför mobbningen kommer denna studie försöka belysa om en mobbares beteende kan ha några samband med impulsivitet, våldsbenägenhet och föräldrabarnkommunikation, samt om det kan påvisas några skillnader utifrån kön.

Mobbning är när en person som har svårt att försvara sig blir utsatt för kränkande ord eller handlingar av en eller flera personer vid upprepade tillfällen och under en viss tid (Olweus, 1999). Olweus beskriver direkt eller indirekt mobbning. Till direkt mobbning räknas bland annat slag, sparkar, kommentarer och hot. Indirekt mobbning är exempelvis att bli utfrusen ur kamratkretsen eller att bli baktalad. Höistad (2001) delar in hur mobbning visar sig i tre olika typer vilka är tyst, verbal och fysisk mobbning. Den tysta mobbningen är exempelvis när någon himlar med ögonen, inte svarar på tilltal eller behandlar någon som luft och är också den mobbningen som är svårast att upptäcka. Den verbala mobbningen handlar om att någon exempelvis sprider rykten, härmar eller hånar. Denna typen av mobbning kan lättare upptäckas än den tysta men inte alltid, eftersom detta kan ske så att inte läraren hör eller ser. Den fysiska mobbningen kan exempelvis handla om att ge någon ett tjuvnyp, "råka" knuffa till någon eller att gömma den mobbades saker. Det är denna form av mobbning som är lättast att upptäcka då vissa saker kan vara synliga i efterhand som exempelvis blåmärken eller sönderrivna kläder. Ofta kan dock även den fysiska mobbningen vara svår att upptäcka då den kan gömma sig bakom lekar på skolgården eller i idrotten då det är naturligt med viss kroppskontakt. Exempelvis om det spelas fotboll kan det tacklas extra hårt för det kan vara "värt" att få en frispark.

Olweus (1999) beskriver också om att barn och ungdomar som löper större risk för att bli mobbare har vissa gemensamma drag. Kännetecknen för dessa är att deras attityd till våld är mer positiv än hos elever i allmänhet och att med hjälp av makt och hotelser hävdar de sig för att få sin vilja fram. Även deras behov av att dominera och undertrycka andra elever är starkt. Det är även vanligt att mobbarens relationer till andra i skolan är sämre och att de är mindre populära. De umgås ofta med grupper som accepterar deras beteenden. De är även ofta impulsiva och hetsiga, har svårigheter med att följa regler, visar sällan empati med mobboffer, är mer aggressiva än andra elever och är duktiga på att prata sig ur vissa situationer som uppstår (Olweus 1999).

Moraliskt disengagemang och moraliska emotioner är två begrepp som samspelar med varandra (Thornberg, Pozzoli, Gini, & Jungert, 2014). Moraliska emotioner beskrivs som känslor som framhäver moraliska handlingar och handlar om empati, sympati och skuld (Hoffman, 2000). Definitionen av empati kan beskrivas genom att ha förmågan att dela eller förstå någon annans känslotillstånd. Sympati handlar om att känna delaktighet i någon annans problem och upplevelsen av skuld innefattar rädsla för straff, känna ånger och samvetsqual (NE, 2017). Enligt Bandura (refererad i Thornberg, Pozzoli, Gini & Jungert, 2014) handlar moraliskt disengagemang om att en människa genom att avskärma sig (disengagera) från omoraliska handlingar kan rentvå sitt egna dåliga samvete genom att rättfärdiga en elak kränkning eller handling mot någon annan. Elever som har låg grad av moraliska emotioner tenderar att mobba andra (Thornberg, Pozzoli, Gini, & Jungert, 2014). Med hjälp av den moraliska disengagemangen så kan mobbaren rensa sitt samvete med att rättfärdiga sitt agerande, genom att försköna sin handling som exempelvis "det var på skoj", "lite får man tåla" och "jag gjorde bara det jag blev tillsagd". Desto fler som är delaktiga i en mobbningsituation gör att ansvaret försvinner ut till gruppen vilket i sin tur resulterar i att den egna handlingens ansvar försvinner. Det samma händer när människor blir vittne till en mobbningsituation. Även här försvinner det egna ansvaret och tanken på att någon annan borde ingripa infinner sig (LIU, 2015). Thornberg, Pozzoli, Gini och Jungert (2014) studie visar att elever med högre nivå

av moraliskt disengagemang är mer benägna att mobba andra, medan om de har en hög grad av moraliska emotioner är chansen att de mobbar andra mindre och det moraliska disengagemanget har mindre betydelse.

Impulsivitet

Impulskontroll handlar om att kunna sortera bland olika sinnesintryck och tankar samt att reglera flödet av känslor och tankar för att få en medveten styrning av dessa. Att kunna vänta med att reagera på exempelvis en tanke är en viktig förmåga att ha då detta skapar förutsättningar till att kunna analysera situationer som uppstår och att därigenom kunna planera sitt agerande och förutse vilka konsekvenser ett agerande kan få. Genom att kunna styra sina impulser på detta sätt fördröjs den känslomässiga reaktionen och situationen kan ses på ett mer objektivet sätt (Duvner, 1997).

Impulsivitet, eller att agera utan att tänka på vilka konsekvenser ett agerande kan få, kan enligt Jolliffe och Farrington (2011) vara inblandat som en faktor vilket kan orsaka ett mobbningsbeteende. I en studie som bygger på självskattat beteende gjord av Björkqvist, Ekman och Lagerspetz (1982) beskriver mobbarna sig själva som mer impulsiva och att de har mindre självkontroll än offren och kontrollgruppen. Däremot känner alla (både mobbarna, offren och kontrollgruppen) att de är mer impulsiva än vad de själva vill vara och än vad normerna anser att de ska vara. I en studie som gjorts av Haynie et al. (refererad i Jolliffe & Farrington, 2011) på 4263 ungdomar upptäcktes att mobbare har en signifikant lägre självkontroll än kontrollgrupperna och dessutom att låg självkontroll enskilt påvisar ett samband med mer deltagande i mobbning. Jolliffe och Farrington (2011) fick i sin studie fram resultat som påvisar att impulsivitet är den enda enskilda variabeln som förutspår mobbning både bland killar och tjejer. Variablerna som jämfördes i denna studien var mobbning, empati, impulsivitet, exekutiva verbala funktioner, föräldrarnas koll på barnen, socioekonomisk status och om de bodde tillsammans med båda sina föräldrar.

Våldsbenägenhet

Den som mobbar andra tenderar att uppvisa vissa personlighetsdrag som till viss del skulle kunna förklara deras beteende. Olweus (1994) beskriver att ett aggressivt beteende är typiskt för en person som mobbar. Andershed, Kerr och Stattin (2001) visar att personer som mobbar oftare är involverade i gatuvåld och att de oftare bär vapen än de personer som inte mobbar. Studien visar även att mobbaren ofta har allvarliga beteendeproblem där våld kan vara ett inslag. Resultatet påvisar samma resultat oavsett kön. Den stora skillnaden i studien är att de som är mobbare oftare förekommer i gatuvåld än de som inte mobbar andra. De killar som är mobbare förekommer i 63% vid gatuvåld och för de killar som inte mobbar andra förekommer i 3% vid gatuvåld, och resultatet är högre hos killar än hos tjejer.

Baldry och Farrington (2000) rapporterar att framför allt manliga mobbare uppvisar högre nivåer av impulsivitet, depression, ilska samt att de har svårt att känna en tillhörighet till skolan. Mobbare tenderar till att tycka om våld. De elever som kan lösa konflikter utan våld är sällan de som mobbar andra. Enligt Colvin, Tobin, Beard, Hagan och Sprague (1998) påvisas det att barn som mobbar i grundskolan fortsätter att begå våldshandlingar även i vuxen ålder i större utsträckning än barn som inte är mobbare, och då framför allt genom exempelvis hatbrott, sexuella övergrepp, barnmisshandel och våld i hemmet. Flera forskare, bland annat Colvin et al (1998) och Eron, Huesmann och Zelli (1991) anser att ett aggressivt beteende över tid är stabilt, det vill säga att om en ungdom har ett aggressivt beteende finns detta ofta kvar även i vuxen ålder. Dock är detta en slutsats som enligt Farrington (1991) främst framkommit från forskning som handlar om killar (Collin, El-Khoury & Sundell, 2005).

Föräldrabarnkommunikation/relation

Föräldrabarnrelationer är viktiga för ungdomars psykosociala utveckling och beteende, och enligt Bronfenbrenners (1979) ekologiska modell är föräldrarna den primära nivån för barnens utveckling. Modellen bygger på fyra olika system (mikro, meso, exo och makro) (Bronfenbrenner, 1979; Andersson, 1986) som handlar om att förstå relationer mellan människor och hur de olika systemen påverkar dem i sina relationer till varandra. Bronfenbrenner menar att miljön som människor möts i, både direkt och indirekt bidrar till att påverka hur vi är mot andra. *Mikrosystemet* handlar om relationerna i närmiljön, det vill säga föräldrarna och de andra allra närmaste människorna som finns runt barnet (Andersson, 1986). I *mesosystemet* ingår, förutom närmiljön i mikrosystemet, olika närmiljöer som exempelvis skolan där det finns andra viktiga vuxna för barnet (Andersson, 1986). *Exosystemet* handlar om situationer som barnet inte har någon direkt kontakt med men ändå påverkas av, det vill säga hur vissa yttre faktorer spelar roll i barnets närmiljö. Ett exempel på detta skulle kunna vara personalomsättningen på dagis där barnet påverkas genom exempelvis vilka aktiviteter som görs (eller inte görs) på dagiset (Bronfenbrenner, 1979). *Makrosystemet* bygger på andra yttre faktorer i miljön som kan påverka som exempelvis boendeområde, föräldrarnas arbeten och ekonomi eller hur vänskapskretsen ser ut. Dessa system påverkar hur människan utvecklas och det är en individuell utveckling beroende på hur människan reagerar på olika händelser (Bronfenbrenner, 1979).

Föräldrabarnkommunikation kan ske på olika sätt och kan delas in i olika kategorier. I vår studie ingår följande variabler; föräldrarnas vetskap om vad deras barn gör (*parental knowledge*), föräldrarnas frågande/nyfikenhet (*parental solicitation*), barnens eget berättande (*child disclosure*) och föräldrakontroll (*parental control*).

Sattin och Kerr (2000) undersökning påvisar att föräldrars kontroll och sökande av information inte är det bästa sättet för att få insyn och vetskap om barnets vardag. De menar att kunskap ska komma från barnets egna berättelser. I en senare undersökning av Kerr, Stattin och Burk (2010) som pågick över två års tid kom de fram till att föräldrar inte skall kontrollera sina barn utan försöka skapa en god familjemiljö där föräldrar och barn kan kommunicera med varandra. Det framgår även av den studien att om barnen självmant berättar saker för sina föräldrar så kan deras brottsliga beteende förändras genom att det minskar.

Enligt Collin et al. (2005) studie gjord på 10 113 elever i åldern 15 – 18 år från Stockholm kan det ses att både relation och kommunikation ser olika ut mellan föräldrar och barn som mobbar jämfört med dem som inte mobbar. Mobbarens föräldrar vet ofta inte var barnen befinner sig på kvällar och helger, och heller inte vilka vänner de umgås med. Föräldrar till mobbare spenderar mindre tid tillsammans för att göra saker, och mobbarens föräldrar bjuder dem oftare på alkohol. Om en mobbare får problem anförtror de sig mindre ofta till sina föräldrar för att få hjälp med en lösning. Espelage, Bosworth och Simon (2000) påvisar att om kommunikationen inte sker utifrån barnets egen vilja att dela med sig till sina föräldrar (det vill säga barns berättande) kan detta bidra till att det sker konflikter i familjen och att dessa kan resultera i att barnet börjar mobba andra personer.

I familjer där den känslomässiga omvårdnaden kännetecknas av brist på värme och engagemang från föräldrarna kan detta bland annat leda till ett aggressivt och fientligt beteende hos barnen. I dessa familjer är det vanligt med en uppfostran som saknar gränser för aggressiva handlingar, och det är även vanligt att dessa barn utsätts för fysisk bestraffning i sina hem (Hwang & Erling, 2001). Detta skulle kunna relateras till den sociala inlärningsteorin och Albert Bandura. Den sociala inlärningen sker i två steg. Vid det första steget lär sig människan genom att information tas in direkt av omgivningen, vilket sker genom belöning eller bestraffning. Vid den andra inlärningsprocessen så observeras andras beteenden. Vid direkt inläring, vilket är det första steget, lär sig människan genom att testa sig fram och utifrån det

se vad konsekvenserna blir vid olika situationer och där konsekvenserna sker genom att människan blir belönad eller bestraffad. På detta sätt lär sig människan snabbt vilka handlingar som är bra eller mindre bra och agerar oftast utifrån det som genererar i belöning och försöker undvika handlingarna som orsakar bestraffning. Den andra inlärningsprocessen är modellinläring. Denna kännetecknas genom att exempelvis härma, imitera, observera och identifiera (Bandura, 1977). Banduras modellinläring handlar om *uppmärksamhet* där uppmärksamheten riktas till det som har betydelse för det aktuella beteendet och lärdom att hantera situationer för att klara dem så bra som möjligt. *Försöka minnas* handlar om att komma ihåg hur andras beteenden kan imiteras. *Repetition* är inläring genom att upprepa beteenden som fungerar. *Förmåga att återge* handlar om att både fysiskt och psykiskt kunna imitera ett beteende (Bandura, 1977).

Skillnader mellan killar och tjejer

Höistad (2001) beskriver att killars och tjejers sätt att mobba ser olika ut. Killars sätt att mobba är oftast både tydligare och mer högljudd än tjejers, där det är vanligare med den tysta mobbningen. Killar har även till en högre grad lättare att ta till våld än tjejer. Dock tar tjejerna alltmer efter killarnas sätt att mobba genom att det allt oftare förekommer att även de slåss och är mer verbalt högljudda. Olweus (1999) talar även om att när det gäller killar så har de ofta en fysisk styrka som är större än vad deras mobboffer har. Manliga mobbare är ofta aggressiva, självsäkra, tuffa, saknar empati, är impulsiva och presterar sämre i skolan jämfört med medelsnittet. Enligt Baldry och Farrington (2000) studie är det stora skillnader gällande våldsbenägenheten för killar och tjejer i relation till mobbningsbeteendet, där det endast påvisas signifikans bland killarna men inte bland tjejerna.

Enligt Stattin och Kerr (2000) upplever tjejer sig mer kontrollerade av sina föräldrar än vad killarna gör men enligt föräldrarnas upplevelser kontrollerar de killarnas förehavanden mer än tjejernas. Samma undersökning påvisar även att tjejerna självmant berättar saker för sina föräldrar i större utsträckning än vad killarna gör. Enligt Collin et al (2005) är det av vikt att föräldrarna alltid vet var barnen befinner sig på helgkvällarna och där de känner barnens flesta kamrater. Detta gäller framför allt killar.

Syfte: Syftet med studien är att se hur faktorerna impulsivitet, våldsbenägenhet och föräldrabarnkommunikation relaterar till mobbning. Studiens avsikt är även att ta reda på om det är någon skillnad mellan killar och tjejer. Frågeställningarna som formulerades är följande:

- Finns det några samband mellan impulsivitet, eventuell våldsbenägenhet, föräldrabarnkommunikation och att vara en mobbare?
- Finns det några skillnader mellan killar och tjejer utifrån variablerna impulsivitet, eventuell våldsbenägenhet, föräldrabarnkommunikation och att vara en mobbare?

Metod

LoRDIA (Longitudinal Research on Development in Adolescence) är en prospektiv, longitudinell studie som började år 2013 och som fortfarande pågår. Studien riktas till att studera ungdomar och deras psykosociala utveckling till att bli vuxna under en längre tid. I LoRDIA:s studie undersöks det om det går att se någon förändring i ungdomarnas psykiska och fysiska hälsa genom tid. Bland annat undersöks det hur trivsel, skolbeteende, alkohol/narkotikaanvändning och ohälsa hänger ihop, samt hur personliga och sociala nätverk spelar in bland dessa faktorer, i relation till familj, kamrater och andra viktiga personer. Datasamling började 2013 och det var fyra kommuner i Västra Götalands Län och Jönköpings Län: Vårgårda, Härryda, Gnosjö och Värnamo. Populationen skiljer sig åt mellan kommunerna och ligger från 9000 till 36 000 invånare (SCB, 2017). Gnosjö och Vårgårda klassas som mindre

tätorter, Värnamo som mindre stad och Härryda som nära storstad, enligt Sveriges kommuner och Landsting där Sveriges kommuner grupperas (SKL,2017). LoRDIA programmet startade med elever som gick i årkurs 6 och 7 i första vågen. Dessa följdes sedan upp med våg 2 och våg 3. Under hösten 2017 kommer datainsamlingen för våg 4 påbörjas. Vid våg 3 (vilken denna studie baseras på) svarade 1324 elever på enkäten (LoRDIA, 2017).

Undersökningsdeltagare

I studien (våg 3) ingick 1324 elever i åldrarna 13–17 år ($M=14.32$, $SD=0.64$). Könsfördelningen var 648 (49%) killar, 662 (50%) tjejer, 2 (0.10%) hen, queer och trans och 12 (0.90%) som inte velat uppge sitt kön. 85 (6%) av eleverna var utrikesfödda. Bortfallet från de 2127 elever som från studiens start blivit inbjudna att delta i studien var 803 elever (38%) vid våg 3. För att se om eleverna gick att jämföra med betyg och frånvaro så användes uppgifter ifrån skolregistret. Eleverna som definierade sig som hen, queer, trans eller inte velat uppge kön exkluderades från studien (LoRDIA, 2017).

Procedur

Innan arbetet började med att samla in data blev skolorna i kommunerna informerade om projektet. Informationsbrev gick ut till både föräldrar, elever och lärare. Informationsbrevet var översatt till 32 olika språk utifrån elevernas modersmål för att alla skulle kunna ta del av informationen. I brevet förklarades syftet med studien och även rätten om att inte behöva delta. För att samla in data var forskare och forskningsassistenter från studien LoRDIA med i skolorna och även där förklarade de att det var en frivillig studie och att eleverna kunde avbryta när helst de ville. Forskare och forskningsassistenter informerade även att all data som samlades in var konfidentiell, att de som deltog inte skulle kunna identifieras samt att inga uppgifter skulle finna tillgängliga för obehöriga. För att kunna behålla uppgifterna hemliga kodades all den insamlade datan över dem som deltog så att identiteterna skulle hållas dolda. Enkäterna delades sedan ut i skolorna vid forskare eller forskarassistenters närvaro. De som hade flyttat skickades enkäterna till och samlades sedan in via post eller telefon. Om det tillkommer nya elever under undersökningsperioden kommer även dessa bli inbjudna till att delta (LoRDIA, 2017).

Etiska överväganden. Studiens nytta är att tillföra nya kunskaper för forskningssamhället och vetenskap. Detta för att bidra med ny information till forskning som är relevant. Till undersökningen gjordes etiska överväganden eftersom undersökningen berör ungdomar. Dessa gjordes med hjälp av Etikprövningslagen och Vetenskapsrådet och deras rekommendationer. Studien har genomgått en prövning i Göteborg på den regionala etikprövningsnämnden (Nr 362–13; 2013-09-25). För att säkra den etiska grunden informerades deltagarna om syftet med studien och vilka villkor som gäller, att deltagandet sker på frivilligbasis och att de medverkande när helst de vill kan avbryta studien samt att de informanter som är under 15 år har målsmans tillåtelse att delta. För att inte delta i studien krävdes det att eleven själv tackade nej eller att föräldrarna (i de fall där ungdomarna var under 15 år) aktivt själva skrev att de inte fick delta. Konfidentialitet kan garanteras eftersom inga obehöriga får tillgång till datamaterialet och att det i den skriftliga avhandlingen inte kan urskiljas några enskilda individer. Konfidentialiteten kan även garanteras utifrån att samtliga elever som valt att delta i studien tilldelades koder som sedan i analysen inte går att spåra till enskilda individer, samt att alla analyser gjorts på gruppnivå (LoRDIA, 2017).

Etiska dilemman. Ett etiskt dilemma kan vara att vissa frågor är av känslig natur vilket gör att deltagarna i studien kanske inte alltid svarar ärligt, vilket i sin tur kan påverka studiens validitet (vilket innebär tillförlitligheten på resultaten).

Instrument

Mobbning. Sex frågor, utifrån självskattning där ungdomarna själva uppger om eller hur ofta de mobbat någon, har använts som mäter om en person utövar mobbning från skalan som heter "Upplevelser av trakasserier, mobbning m.m." (Özdemir & Stattin, 2011). Frågorna som använts handlar om personen själv gjort något kränkande som exempelvis kommenterat någons utseende med en sexuell anspelning, sagt elaka kommentarer eller fysiskt gjort någon illa. En tregradig skala där svarsalternativen 1 (Nej, aldrig), 2 (Ja, någon gång) och 3 (Ja, ofta) har använts. Cronbach´s alfa påvisar en intern reliabilitet på .64.

Impulsivitet. För att mäta om en person är hyperaktiv har en av fem delskalor i skalan som heter "Styrkor och svårigheter under året som gått (senaste 12 månaderna)" (Strenght and Difficulties Questionnaire (SDQ)) använts där sex frågor plockats ut. Exempel på frågor är "Jag är rastlös. Jag kan inte vara stilla länge" och "Jag har svårt att koncentrera mig. Jag är lättstörd". En tregradig skala med svarsalternativen 1 (Stämmer inte), 2 (Stämmer delvis) och 3 (Stämmer helt) har använts (Lundh, Wångby-Lundh & Bjärehed, 2008). Cronbach´s alfa påvisar en intern reliabilitet på .72.

Våldsbenägenhet. Tre frågor som mäter en eventuell våldsbenägenhet användes och kommer från två olika skalor. Den första frågan som användes lyder "Jag slåss och bråkar mycket. Jag kan tvinga andra att göra som jag vill" och kommer från skalan som heter "Styrkor och svårigheter under året som gått (senaste 12 månaderna)" (Lundh, Wångby-Lundh & Bjärehed, 2008). Den andra skalan som användes heter "Ditt och dina kompisars beteenden". Frågorna från den skalan var "Med avsikt slagit någon så att du tror eller vet att han/hon behövde sjukhusvård" och "Hotat någon med stryk eller vapen för att få pengar eller andra värdesaker" (Ring, 2013). Dessa frågor är omvända för att få fram samma riktning på frågorna. Då skalorna hade tre respektive fyra olika svarsalternativ har den ena skalan gjorts om för att de ska stämma överens och att på så sätt få fram statistiskt likvärdiga resultat. Cronbach´s alfa påvisar en intern reliabilitet på .62.

Föräldrabarnkommunikation. Kommunikation mellan barn och deras föräldrar kan ske på olika sätt och i denna studie är den indelad i fyra olika kategorier vilka är föräldrarnas vetskap om vad deras barn gör (*parental knowledge*), föräldrarnas frågande/nyfikenhet (*parental solicitation*), barnens eget berättande (*child disclosure*) och föräldrakontroll (*parental control*). Skalan som har använts heter "Om hur ni samtalar om saker hemma" av Kerr och Stattin (2000), och svarsalternativen på denna är tre (1: Ofta, 2: Ibland och 3: Sällan eller aldrig) istället för originalet som har fem olika svarsalternativ (Kapetanovic, Bohlin, Skoog & Gerdner, 2017).

Föräldrars vetskap handlar om hur mycket ungdomarna själva skattar att föräldrarna vet om deras aktiviteter och förehavanden. Fem frågor som exempelvis "Vet dina föräldrar vad du spenderar dina pengar på?" och "Känner dina föräldrar till vad du gör på din fritid?" var med och Cronbach´s alfa påvisar en intern reliabilitet på .73.

Föräldrars frågande handlar om hur mycket ungdomarna själva skattar att föräldrarna frågar dem om vad de gör när föräldrarna inte är med. Fem frågor som exempelvis "Hur ofta ber dina föräldrar dig berätta om sådant som hänt en vanlig dag i skolan?" och "Brukar dina föräldrar be dig berätta om sådant som händer på fritiden? (vilka du träffar när du är ute, fritidsaktiviteter osv)" var med och Cronbach´s alfa påvisar en intern reliabilitet på .74.

Barns berättande innefattar fem frågor som exempelvis "När du kommer hem från skolan, brukar du då tala om hur det var i skolan (vad ni gjorde, dina relationer till lärarna osv)?" och "När du varit ute en kväll, vill du då berätta hemma om vad du varit med om?". Cronbach´s alfa påvisar på dessa frågor en intern reliabilitet på .71.

Föräldrakontroll handlar om ifall barnen upplever att deras föräldrar ska veta allt. Fem frågor som exempelvis ”Tycker du att dina föräldrar bestämmer allt i ditt liv?” och ”Tycker du att dina föräldrar lägger sig i vad du gör på din fritid?” var med och Cronbach´s alfa påvisar en intern reliabilitet på .73.

Intern reliabilitet handlar om att kunna se hur väl frågorna i testen eller skalan stämmer överens med varandra och genom detta är tillförlitliga. För att se detta beräknas Cronbachs alfa (α) där värdena ligger mellan 0 - 1. 0 påvisar ingen intern reliabilitet, och 1 är perfekt intern reliabilitet. Värden på .7 och över detta anses tillfredsställande, men beroende på vad som efterfrågas kan även ett lägre värde vara bra. Skalor som används vid forskning kan ha lägre tillförlitlighet än skalor som exempelvis används vid kliniker för att fatta olika beslut om en persons framtid (Howitt & Cramer, 2011).

Dataanalys

För att ta reda på om impulsivitet, våldsbenägenhet samt föräldrabarnkommunikation skulle kunna ha något samband med att en person blir en mobbare har Spearman´s korrelationsanalys gjorts. Spearman´s valdes eftersom datan var skevt fördelad, vilket innebär att kurvans lutning inte är symmetrisk (Howitt & Cramer, 2011). Multipel regressionsanalys gjordes sedan för att se om variablerna tillsammans kan ha ett samband med att en person blir en mobbare. Slutligen gjordes även en multipel regressionsanalys med utfall stratifierade på kön för att se eventuella skillnader mellan killar och tjejer.

Resultat

Korrelationer gjordes mellan variablerna mobbning, impulsivitet, våldsbenägenhet och föräldrabarnkommunikation gjordes för att se om det fanns några samband dem emellan. Resultatet av korrelationsanalysen påvisade att det fanns statistisk signifikans mellan samtliga variabler förutom våldsbenägenhet och föräldrakontroll. Mobbning har positiva samband med impulsivitet och våldsbenägenhet, vilket innebär att ju mer impulsiv och våldsbenägen en ungdom är desto mer förekommer denna ungdom i sammanhang att vara en mobbare. Mobbning har negativa samband med alla föräldrabarnkommunikationsvariabler. Detta innebär att ju mer kommunikation det finns desto mindre förekommer dessa ungdomar i sammanhang att vara en mobbare (se tabell 1).

Tabell 1

Korrelationsanalys mellan variablerna mobbning, impulsivitet, våldsbenägenhet och föräldrabarnkommunikation

	2	3	4	5	6	7
1. Mobbning	.21**	.25**	-.24**	-.08**	-.24**	-.08**
2. Impulsivitet		.24**	-.35**	-.19**	-.41**	-.12**
3. Våldsbenägenhet			-.20**	-.11**	-.21**	-.05
4. Föräldrars vetskap				.37**	.62**	.25**
5. Föräldrars frågande					.45**	.23**
6. Barns berättande						.21**
7. Föräldrakontroll						

Not. Spearman's korrelation har använts. Korrelationen är signifikant på ** $p < .01$ nivå.

Eftersom samtliga oberoende variabler hade ett signifikant samband med den beroende variabeln mobbning i korrelationen, gjordes därefter en multipel regressionsanalys. Detta för att undersöka hur samtliga prediktioner (det vill säga impulsivitet, våldsbenägenhet, föräldrars vetskap, föräldrars frågande, barns berättande och föräldrakontroll) relaterade till mobbning då korrelationen endast kan innefatta två variabler (Howitt & Cramer, 2011). Resultatet visar att 26% varians i mobbning förklaras av impulsivitet, våldsbenägenhet, föräldrars vetskap, föräldrars frågande, barns berättande och föräldrakontroll. Våldsbenägenhet hade med en positiv riktning starkast samband med mobbning, medan impulsivitet och föräldrars kontroll inte längre var signifikanta när man kontrollerade för andra oberoende variabler. Föräldrars frågande som hade en negativ riktning i korrelationen fick istället en positiv riktning vid den multipla regressionsanalysen (se tabell 2).

Tabell 2

Resultat från multipel regressionsanalys med beroendevariabeln mobbning

Beroende variabel	R2-värde	Oberoende variabel	Beta
Mobbning	.26	Impulsivitet	.04
		Våldsbenägenhet	.41***
		Föräldrars vetskap	-.11***
		Föräldrars frågande	.07*
		Barns berättande	-.11**
		Föräldrakontroll	-.04

Not. Här presenteras standardiserade Beta koefficienter samt varje oberoende variabels signifikans i relation till beroendevariabeln. Korrelationen är signifikant på * $p < .05$ nivån, korrelationen är signifikant på ** $p < .01$ nivån, korrelationen är signifikant på *** $p < .001$ nivån

Då det även är av intresse för studien om det kan påvisas några skillnader mellan killar och tjejer med hänsyn till beroendevariabeln mobbning gjordes ett oberoende t-test. Resultatet enligt självskattat mobbningsbeteende pekar på att killar ($M=1.11$, $SD=.20$) uppvisar högre grad av mobbning än tjejer ($M=1.06$, $SD=.13$) $t(1058.77) = -5.05$ $p < .001$.

Då resultatet av t-testet påvisade att skillnader mellan könen förelåg gjordes en multipel regressionsanalys med utfall stratifierade på kön (se tabell 3). Resultaten visar att killars mobbning prediceras positivt av våldsbenägenhet och föräldrars frågande och negativt av föräldrars vetskap, medan tjejers mobbning prediceras positivt av våldsbenägenhet och negativt av barns berättande.

Tabell 3

Resultat av multipel regressionsanalys med beroendevariabeln mobbning uppdelad i kön

Beroendevariabel	Kön	Justerat R2	Oberoendevariabel	Beta
Mobbning	Killar	.30	Impulsivitet	.04
			Våldsbenägenhet	.44***
			Föräldrars vetskap	-.15**
			Föräldrars frågande	.10*
			Barns berättande	-.09
			Föräldrakontroll	-.05
Mobbning	Tjejer	.13	Impulsivitet	.07
			Våldsbenägenhet	.27***
			Föräldrars vetskap	-.06
			Föräldrars frågande	.05
			Barns berättande	-.15**
			Föräldrakontroll	.01

Not. Här presenteras standardiserade Beta koefficienter stratifierade utifrån kön samt varje oberoende variabels signifikans i relation till beroendevariabeln. Korrelationen är signifikant på * $p < .05$ nivån, korrelationen är signifikant på ** $p < .01$ nivån, korrelationen är signifikant på *** $p < .001$ nivån

Resultatet i vår studie visar att det genom självrapporterat och självskattat beteende finns statistiskt signifikanta samband gällande killar mellan att mobba andra, våldsbenägenhet samt föräldrars vetskap. För tjejer finns det statistiska signifikanta samband mellan att mobba andra, våldsbenägenhet och barns berättande.

Diskussion

Syftet med studien var att undersöka om faktorerna impulsivitet, våldsbenägenhet och föräldrabarnkommunikation relaterar till mobbning. Studiens avsikt var även att ta reda på om det finns någon skillnad mellan killar och tjejer. Frågeställningarna som formulerades var följande: ”Finns det några samband mellan impulsivitet, eventuell våldsbenägenhet, föräldrabarnkommunikation och att vara en mobbare?” och ”Finns det några skillnader mellan killar och tjejer utifrån variablerna impulsivitet, eventuell våldsbenägenhet, föräldrabarnkommunikation och att vara en mobbare?” För att undersöka detta användes ett självskattat frågeformulär från LoRDIA. Resultaten från studien visar att killar är mer involverade som mobbare än tjejer. Då killar är involverade i mobbning finns det positiva samband med våldsbenägenhet och föräldrars frågande vilket handlar om hur mycket ungdomarna själva skattar att föräldrarna frågar dem om vad de gör när föräldrarna inte är med. Dessa positiva samband innebär att ju mer våldsbenägna killar är och ju mer föräldrarna frågar desto mer förekommer dessa killar i sammanhang att vara mobbare. Resultaten visar även negativa samband med föräldrars vetskap vilket handlar om hur mycket ungdomarna själva skattar att föräldrarna vet om deras aktiviteter och förehavanden. Detta innebär att ju mer föräldrarna vet desto mindre förekommer dessa killar i sammanhang att vara mobbare. Då tjejer är involverade i mobbning finns det positiva samband med våldsbenägenhet och negativa

samband med barns berättande vilket handlar om hur mycket de själva berättar för sina föräldrar. Det positiva sambandet mellan mobbning och våldsbenägenhet innebär att ju mer våldsbenägna tjejer är desto mer förekommer dessa tjejer i sammanhang att vara en mobbare. Det negativa sambandet mellan mobbning och barns berättande innebär att ju mer tjejer berättar för sina föräldrar desto mindre förekommer dessa tjejer i sammanhang att vara mobbare. Dock kan ingen kausalitet påvisas utan endast samband mellan de olika variablerna, vilket innebär att vad som orsakar vad inte kan styrkas.

Mobbning är en handling där någon eller några utsätter någon annan för negativa ord eller handlingar vid upprepade tillfällen. Killar är oftare mer fysiska och hårdhänta än tjejer som ofta intar en tystare och lugnare roll. Även om dagens samhälle är mer jämställt än tidigare ligger det kvar en del gamla normer som påverkar hur mobbningen sker (det vill säga tyst, verbal och fysisk) där killar "förväntas" vara mer fysiska och tjejerna "förväntas" vara mer tysta. Däremot kan det ses att även tjejerna utför mer av den fysiska mobbningen än tidigare (Höistad, 2001). Enligt Bandura (1977) modellinlärning är mobbning ett beteende som kan läras in genom att betrakta andra människors beteenden. I sociala sammanhang läser människor in "koder" som finns för att utifrån dessa förstå hur beteendet ska vara. Detta innebär att både bra och mindre bra beteenden lärs in vilket innebär att stor påverkan kommer från kamraterna i skolan. En annan orsak till att barn och ungdomar mobbas kan vara för att de har ett stort behov av att känna tillhörighet med andra (Höistad, 2001). Om de inte känner denna tillhörighet kan mobbningen vara ett sätt att bli accepterad på för att skydda sig själva från ensamheten. Hellre accepterad av andra och elak, än bortstött av andra och snäll.

Att vara impulsiv handlar om att en person är spontan och oberäknelig och att denne har en svårighet med att sortera olika sinnesintryck och tankar. När dessa svårigheter finns för en person kan beteendet och agerandet gentemot andra människor påverkas. Exempelvis skulle det kunna vara så att om en person får en impuls (tanke) att en annan person har en ful frisyr kan detta även komma ut som en kommentar. Innan den impulsiva personen hinner stoppa tanken har hen redan sagt den högt vilket blir en elak kommentar, och om detta sker vid upprepade tillfällen över tid handlar det om mobbning.

Resultatet från vår studie visar att mobbning och impulsivitet korrelerar positivt med varandra och signifikans finns, men när en regressionsanalys gjordes försvann signifikansen dem emellan vilket är motsägelsefullt till tidigare gjorda studier (Björkqvist, Ekman & Lagerspets, 1982; Jolliffe & Farrington, 2011). Varför skiljer sig då våra resultat mot tidigare studier? Det skulle kunna bero på att när det endast undersöks om mobbning och impulsivitet har några samband kan orsaken till att styra och planera sitt handlande påverka mycket, men när andra faktorer spelar in är dessa orsaker inte längre de som dominerar. Tidigare studie gjord av Jolliffe och Farrington (2011) har testat sambandet mellan impulsivitet och mobbning med andra variabler än dem vi använt oss av. De har undersökt om impulsivitet har ett samband med mobbning med då testat tillsammans med variablerna empati, socioekonomisk status och föräldrars vetskap. Trots att hög impulsivitet verkar vara av vikt vid mobbning visar våra resultat att det främst är ungdomars våldsbenägenhet som står för den största variansen i ungdomars mobbningsbeteende.

Det finns en statistisk signifikans mellan variablerna mobbning och våldsbenägenhet för både killar och tjejer. I vår studie handlar våldsbenägenhet om att bråka, hota med att slåss, slåss, hota någon med vapen eller med tvång få igenom vad andra ska göra. Våldsbenägenhet kan ses som ett inlärt beteende utifrån föräldrars brist på omvårdnad, engagemang och avsaknad av gränser. Det kan också vara en modellinlärning där barn härmar, imiterar, observerar och identifierar det som händer i hemmiljön (Bandura, 1977). Dock är ofta en mobbare är inte enbart en mobbare utan de är ofta inblandade i betydligt mer allvarliga situationer. Andershed, Kerr och Stattin (2001) visar i sin studie att de som mobbar är ofta inblandade i gatuvåld utanför skolan. Undersökningen visar att det är stor skillnad på de som mobbar och de som inte mobbar.

Deras undersökning visar att de som mobbar förekommer i 63% av fallen vid gatuvåld och de som inte mobbar endast i 3%. Resultatet var högre bland killar än bland tjejer.

Föräldrabarnkommunikation kan ha en betydande roll för om ett barn/en ungdom blir en mobbare eller inte. Enligt Hwang och Erling (2001) är det vanligt att barn som saknar gränser för aggressiva handlingar även kan utsättas för fysisk bestraffning i hemmet vilket i sin tur kan leda till att barnen/ungdomarna själva får ett aggressivt och fientligt beteende. Detta orsakas ofta av att den känslomässiga omvårdnaden i hemmet kännetecknas av brist på föräldrarnas värme och engagemang till sina barn/ungdomar. Detta går även i linje med Bandura (1977) modellinlärning. En mobbares föräldrar vet sällan vilka kamrater ungdomen umgås med eller var de befinner sig på kvällar och helger. De spenderar även generellt mindre tid tillsammans med sina ungdomar och ungdomarna går sällan själva till sina föräldrar om de får problem av något slag (Espelage, Bosworth & Simon, 2000). Vid en korrelation visar vårt resultat att alla variabler gällande föräldrabarnkommunikation har signifikanta samband med mobbning i en negativ riktning vilket innebär att ju mer föräldrabarnkommunikation det finns desto mindre är risken att barnet/ungdomen blir en mobbare. Vidare vid en regression hade dock inte föräldrakontroll någon signifikans. Här påvisar istället föräldrars vetskap ett negativt samband och föräldrars frågande ett positivt samband när det gäller killar och barns berättande ett negativt samband när det gäller tjejer. Detta är även resultat som Stattin och Kerr (2000) fått fram i sin studie.

Varför skiljer det sig då åt mellan de olika variablerna? Eftersom föräldrars vetskap verkar vara en skyddande faktor för att killar inte ska bli mobbare – kan detta bero på att killar inte vill göra ”fel” eller vara elaka om föräldrarna har vetskap om vad de gör? För tjejerna var inte denna variabel skyddande. Detta skulle kunna bero på att tjejerna oftare utför den tysta mobbningen vilket gör att föräldrarna inte får vetskap om vad som sker (Höistad, 2001). Eftersom tjejer är duktiga på att ändra ansiktsuttryck snabbt kan detta göra att de vuxna runtomkring har svårt att förstå vad som händer. Tjejer kan alltså från att ha gjort en ful min mot någon genast vända huvudet mot någon annan och lägga på ett fantastiskt leende. Resultatet av ett sådant beteende kan bli att de vuxna inte kan tro det om tjejen, utan istället tänka/säga ”hon som är så snäll och rar då det är leendet som tjejen hela tiden visar som de ser (Höistad, 2001).

Föräldrars frågande visade sig ha ett positivt signifikant samband med mobbning för killar men inte tjejer. För killarna skulle detta kanske kunna kopplas ihop med att om föräldrarna frågar för mycket så ökar deras mobbningsbeteende genom att de kanske upplever att de blir kontrollerade genom frågorna föräldrarna ställer? Detta kan även ses i tidigare studie av Stattin och Kerr (2000).

Studien tittade också på variabeln när barn själva berättar vilken verkar vara skyddande (signifikans finns) för tjejerna, men dock påvisas det ingen signifikans för killarna. I Stattin och Kerr (2000) studie påpekar de hur viktigt det är att föräldrar och barn pratar med varandra. En nära relation mellan föräldrar och barn bidrar till en god familjemiljö och detta är viktigt för hur mycket information ett barn är villigt att dela med sig av till föräldrarna. Espelage, Bosworth och Simon (2000) menar att om kommunikationen inte sker genom barnets egen vilja till att dela med sig kan detta skapa konflikter inom familjen som i sin tur kan resultera i att barnet börjar mobba andra personer.

Som en del i att vara förälder är det naturligt att vilja ha kontroll över vad som händer ens barn för att kunna skydda dem. Däremot enligt resultatet från vår studie verkar detta inte ha någon skyddande effekt för varken killar eller tjejer i relation till ett mobbningsbeteende när andra variabler är med och påverkar.

I studiens metodavsnitt går det att se tillvägagångsätt och vilken metod som har valts för studien. Studien har ett stort deltagande vilket gör att sannolikheten att slutsatsen är trovärdig ökar, men då det inte är en longitudinell studie går det inte att uttala sig kausalt om resultatet. Då det är en kvantitativ studie med många deltagare ökar generaliserbarheten och reliabiliteten

stärks. Även att enkäten som låg till grund för datainsamlingen använde sig av tidigare beprövade samt reliabla, valida skalor ökar den sammantagna reliabiliteten och validiteten för undersökningen påvisar en styrka med studien (Howitt & Cramer, 2011).

Studien som är riktad till ungdomar innefattar många frågor som kan upplevas vara av en känslig natur vilket gör att svaren kanske inte alltid är helt ärliga. Svaren är endast utifrån deras egna upplevelser, eller kanske utifrån vad tron att forskaren vill ha för svar är, vilket även detta kan ge missvisande svar. Viktigt att tänka på är också att miljön där enkäterna besvarades kan påverka hur ungdomarna svarat. Om upplevelsen är att inte kunna vara anonym (sitter för nära bänkkamraten, forskaren står för nära och så vidare) kan även detta påverka vad svaren blir. Eftersom hela studien handlade om upplevelser av frågorna, så går det inte bortse från att dagsformen kan påverka resultatet. Utifrån att enkäten är uppbyggd med svarsalternativ som exempelvis ”1 (Stämmer inte), 2 (Stämmer delvis) och 3 (Stämmer helt)” finns det en svårighet att mäta upplevelsen på ett bra sätt. Mätningen är gjord med ordinalskala vilket gör att stegen mellan svarsalternativen kan rangordnas (Howitt & Cramer, 2011) men svårigheten är att det kanske inte är lika stora avstånd mellan 1 – 2 som mellan 2 – 3. En annan aspekt är att om det istället hade varit en kvalitativ studie skulle den kanske kunnat bidra till en mer fördjupad forskning.

Tjejers mobbing skiljer sig från killars mobbing med att vara mer psykisk, där det kan handla om att frysa ute någon eller att prata bakom någon rygg. Detta gör att det är svårt att upptäcka tjejernas mobbing då den inte är lika verbal som killarnas (Höistad, 2001; Olweus, 1999). Frågan har kommit upp, om det är så att tjejernas mobbing missas? Hur fungerar antimobbingsprogram där all skolpersonal ska ingripa direkt de ser att någon blir utsatt för mobbing? Hur ska en skolpersonal eller förälder kunna upptäcka tjejernas mobbningsbeteende lättare då denna inte syns på samma sätt som killarnas mobbing? Under studiens arbete har vi dock märkt att det finns relativt lite forskning om tjejer och deras mobbningsbeteende, vilket skulle kunna vara intressant för framtida forskning. En annan aspekt är att studien endast tagit upp mobbing som ett generellt begrepp och inte specificerat något om nätmobbing vilket i dagens samhälle utgör en stor del av all mobbing som sker. Även detta skulle vara intressant för framtida studier.

Sammanfattningsvis så visade studien att det fanns positiva samband mellan mobbing, våldsbenägenhet och föräldrars frågande och negativa samband mellan mobbing och föräldrars vetskap gällande killarna. För tjejerna var det positiva samband mellan mobbing och våldsbenägenhet och negativa samband mellan mobbing och barns berättande. Dessa resultat tyder på att föräldrarnas vetskap om vad killarna gör och vad tjejerna själva berättar för sina föräldrar kan ha en skyddande effekt, men det går inte att uttala sig kausalt utifrån vad som orsakar vad, utan endast att det finns samband mellan dessa variabler.

Referenser

- Andershed, H., Kerr, M., & Stattin, H. (2001). Bullying in school and violence on the streets: Are the same people involved? *Journal of Scandinavian Studies in Criminology and Crime Prevention*, 31-49.
- Andersson, B.-E. (1986). *Utvecklingsekologi*. Lund: Studentlitteratur.
- Arrhenius, L. (2015). *Friends*. Hämtat från Friends.se: <https://friends-brandmanualswede.netdna-ssl.com/wp-content/uploads/2015/08/Friendsrapporten-2015.pdf> den 28 11 2017
- Arrhenius, L. (2016). *Friends*. Hämtat från Friends.se: <https://friends-brandmanualswede.netdna-ssl.com/wp-content/uploads/2016/08/friendsrapporten-16-webb.pdf> den 28 11 2017

- Baldry, A. C., & Farrington, D. P. (2000). Bullies and delinquents: Personal characteristics and parental styles. *Journal of community & applied social psychology*, 17-31.
- Bandura, A. (1977). *Social learning theory*. London: Prentice-Hall.
- Benedict, F. T., Vivier, P. M., & Gjelsvik, A. (2015). Mental health and bullying in the United States among children aged 6 - 17 years. *Journal of interpersonal violence*, 30(5), ss. 782-795. doi:10.1177/0886260514536279
- Björkqvist, K., Ekman, K., & Lagerspetz, K. (1982). Bullies and victims: Their ego picture, ideal ego picture and normative ego picture. *Scandinavian journal of psychology*, 23, ss. 307-313. Hämtat från <http://resolver.ebscohost.com.ezproxy.server.hv.se/openurl?sid=EBSCO%3aedb&genre=article&issn=00365564&ISBN=&volume=23&issue=1&date=19820901&spage=307&pages=307-313&title=Scandinavian+Journal+of+Psychology&atitle=Bullies+and+victims%3a+Their+ego+picture%2>
- Bronfenbrenner, U. (1979). *The ecology of human development*. Cambridge, London: Harvard university press.
- Collin, L., El-Khoury, B., & Sundell, K. (2005). *Elever som mobbar – vilka är de?* Stockholm: Forsknings- och Utvecklingsenheten.
- Colvin, G., Tobin, T., Beard, K., Hagan, S., & Sprague, J. (1998). The school bully: Assessing the problem, developing interventions, and future research directions. *Journal of behavioral education*, 293-319.
- Duvner, T. (1997). *ADHD impulsivitet överaktivitet koncentrationssvårigheter* (Första uppl.). Stockholm: Liber AB.
- Engström, C. (2017). *Friends.se*. Hämtat från https://friends-brandmanualswede.netdna-ssl.com/wp-content/uploads/2017/08/Friendsrapporten_2017_webb.pdf. den 21 11 2017
- Eron, L. D., Huesmann, L. R., & Zelli, A. (1991). The role of parental variables in the learning of aggression. i D. J. Pepler, & K. H. Rubin, *The development and treatment of childhood aggression* (ss. 169-186). Lawrence: Lawrence erlbaum associates.
- Espelage, D. L., Bosworth, K., & Simon, T. R. (2000). Examining the social context of bullying behaviors in early adolescence. *Journal of counseling & development*, 78-85.
- Farrington, D. P. (1991). Childhood aggression and adult violence: early precursors and later life outcomes. i D. J. Pepler, & K. H. Rubin (Red.), *The development and treatment of childhood* (ss. 5-25). New Jersey: Lawrence Erlbaun Associates.
- Hoffman, M. (2000). *Empathy and moral development*. Cambridge : Cambridge University press 2000.
- Howitt, D., & Cramer, D. (2011). *Introduction to SPSS Statistics in psychology* (Fifth uppl.). Harlow: Pearson Education Limited.
- Howitt, D., & Cramer, D. (2011). *Introduction to Statistics in psychology* (Fifth uppl.). Harlow: Pearson Education Limited.
- Hwang, P., & Erling, A. (2001). Sociala relationer. i A. Erling, & P. Hwang (Red.), *Ungdomspsykologi Utveckling och livsvillkor* (Första utgåvan uppl., ss. 21-39). Stockholm: Natur och Kultur.
- Höistad, G. (2001). *Mobbning och människovärde*. Stockholm: Förlagshuset Gothia AB.
- Jolliffe, D., & Farrington, D. (2011). Is low empathy related to bullying after controlling for individual and social background variables? *Journal of adolescence*, ss. 59-71. doi:10.1016/j.adolescence.2010.02.001
- Kapetanovic, S., Bohlin, M., Skoog, T., & Gerdner, A. (2017). Structural relations between sources of parental knowledge, feelings of being overly controlled and risk behaviors in early adolescence. *Journal of family studies*. doi:10.1080/13229400.2017.1367713

- Kerr, M., Stattin, H., & Burk, W. J. (2010). A reinterpretation of parental monitoring in longitudinal perspective. *Journal of research on adolescence, 20(1)*, ss. 39-64. doi:10.1111/j.1532-7795.2009.00623.x
- LIU. (2015). Hämtat från <https://liu.se/artikel>: [https://liu.se/artikel/du-passar-inte-in-har den 15 12 2017](https://liu.se/artikel/du-passar-inte-in-har-den-15-12-2017)
- Lordia. (2017). Hämtat från www.lordia.se den 27 11 2017
- Lundh, L.-G., Wångby-Lundh, M., & Bjärehed, J. (2008). Self-reported emotional and behavioral problems in Swedish 14 to 15-year-old adolescents: A study with the self-report version of the Strengths and Difficulties Questionnaire. *Scandinavian journal of psychology, 49*, ss. 523-532. doi:10.1111/j.1467-9450.2008.00668.x
- NE. (2017). Hämtat från www.ne.se den 27 12 2017
- Olweus, D. (1994). Bullying at school: Basic facts and effects of a school based. *j. Child PsychoL Psychiat. Vol. 35, 35*, 1171-1190.
- Olweus, D. (1999). *Mobbning bland barn och ungdomar* (Första uppl.). Stockholm: Rädda barnen.
- Ring, J. (2013). *Brott bland ungdomar i årskurs nio. Resultat från Skolundersökningen om brott åren 1995-2011*. Stockholm: Brottsförebyggande rådet - BRÅ.
- SCB. (2017). Hämtat från statistiska centralbyrån <http://www.scb.se/hitta-statistik/sverige-i-siffror/kommuner-i-siffror/> den 7 12 2017
- SKL. (2017). Hämtat från <https://skl.se/>: den 7 12 2017. <https://skl.se/tjanster/kommunerlandsting/faktakommunerochlandsting/kommungrupp-sindelning.2051.html>
- Stattin, H., & Kerr, M. (2000). Parental monitoring: A reinterpretation. *Child development, 71*, ss. 1072-1085.
- Thornberg, R., Pozzoli, T., Gini, G., & Jungert, T. (2014). Mobbning och att försvara utsatta för mobbning: Betydelsen av elevers moraliska emotioner och moraliska disengagemang. *9th GRASP conference*, (ss. 109-123). Linköping. Hämtat från <http://urn.kb.se/resolve?urn=urn:nbn:se:liu:diva-125758>
- Vetenskapsrådet. (2017). Hämtat från <http://www.codex.vr.se/texts/HSFR.pdf> den 30 11 2017
- Özdemir, M., & Stattin, H. (2011). Bullies, victims and bully-victims: A longitudinal examination of the effects of bullying-victimization experiences on youth well-being. *Journal of aggression, conflict and peace research, 3(2)*, ss. 97-102. doi:10.1108/17596591111132918

Högskolan Väst
Institutionen för individ och samhälle
461 86 Trollhättan
Tel 0520-22 30 00 Fax 0520-22 30 99